РАБОТАТА НА РЕСУРСНИЯ УЧИТЕЛ/СПЕЦИАЛЕН ПЕДАГОГ ЗА ФОРМИРАНЕ И УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА УМЕНИЯТА ЗА КОНСТРУИРАНЕ, МОДЕЛИРАНЕ И ИЗРАБОТВАНЕ НА ИЗДЕЛИЯ ОТ УЧЕНИЦИТЕ СЪС СОП В РАЗЛИЧНИ ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ

THE WORK OF THE RESOURCE TEACHER / SPECIAL EDUCATOR ON FORMATION AND IMPROVEMENT OF THE SKILLS FOR DESIGN, MODELING AND MANUFACTURING OF PRODUCTS MADE BY SEN PUPILS IN DIFFERENT AGE GROUPS

Гергана Иванова Иванова,
магистър ПНУП

Gergana Ivanova Ivanova,
master "PPSE"

РЕЗЮМЕ:

Критерият успех в работата на всяко дете с нарушение на способността за учене е пряко противопоставен на представянето на образец и/или нагледна опора. Успехът и чувството на удовлетвореност от свършеното идват при влагането на творчески елемент и личен „отпечатък" в работата. Крайният резултат се охарактеризира като „успешен" за изследваната група само пред месец ноември. Тогава на децата/лицата им бе предоставено поле за работа, необременено от предварителна нагледна опора или модел за подражание. Това допринесе за постигането на по-добрите резултати от работата, за повишената мотивация и нулевия процент на откази от същата. Учениците със специални образователни потребности притежават своя специфика и е необходимо ресурсният учител и/или специалният педагог да заложи изцяло именно на тяхната различност. При правилните условия тази специфика позволява те да разгърнат напълно своя потенциал и заложби. Лицата с нарушение на способността за учене работят със свое темпо и лична гледна точка. Тяхната мотивация спада стремително при работа по предварително поставена нагледна опора, което е напълно разбираемо. Неразбираема обаче остава масовата практика за рамкираната работа на специалните педагози, които залагат на предварително подготвен образец. Освен да правят опити за наподобяване, учениците със специални потребности биват лишени от всяка друга алтернатива и възможност. Това води до силен спад в положителните резултати за сметка на отрицателните, до застой и занижена мотивация и до липса на положителна статистика.

ABSTRACT:

Criterion of success in the work of each child with impaired learning ability is directly opposed to the presentation of the model and / or visual support. The success and a sense of satisfaction with what has been done come to the incorporation of creativity and personal "footprint" in the work. The end result is characterized as "successful" by the study group just before November. Then the children / persons were given field of work, free from pre-visual support or role model. This contributed to the achievement of best results of the work for increased motivation and zero percentage of refusals. Pupils with special educational needs have their own peculiarities and it is necessary the resource teacher and special educator to rely entirely on this diversity. Under the right conditions, this specificity allows individuals to fully unleash their potential and talents. Persons with impaired learning ability work at their own pace and personal perspective. Their motivation falls headlong at work where visual support is put, which is completely understandable. Incomprehensible remains the common practice for framed work of special educators who rely on pre-prepared form. Unless they make attempts to imitate, people with special needs are devoid of any other alternative and opportunity. This leads to a sharp drop in positive results at the expense of the negative ones. It leads to stagnation and reduced motivation and lack of positive statistics.

Ключови думи: специални образователни потребности, моделиране, конструиране, изработване на изделия.

Keywords: Special educational needs, modeling, design, making of products.

Обект на емпиричното проучване (изследване)

Обектът на настоящото изследване е процесът на формиране и усъвършенстване на уменията за конструиране, моделиране и изработване на изделия от учениците със СОП в различни възрастови групи.

Предмет на изследването

Предметът на настоящото изследване обхваща работата по инструкция и образец като възможност за формиране и усъвършенстване на уменията за конструиране, моделиране и изработване на изделия от ученици със СОП в различни възрастови групи.

Цел на емпиричното проучване (изследване)

Целта на изследването е намиране на целесъобразни методически решения за индивидуална работа с ученици със СОП в различни възрастови групи за формиране и усъвършенстване на уменията им за конструиране, моделиране и изработване на изделия.

ХИПОТЕЗА

Поставената хипотеза в настоящата работа е допускането, че процесът на формиране и усъвършенстване на уменията за конструиране, моделиране и изработване на изделия от учениците със СОП от различните възрастови групи може да се оптимизира, ако:

- методическият подход в работата на ресурсния учител/специален педагог се основава на изискването за работа по инструкция и образец,

регламентирано в учебната програма по домашен бит и техника за началното училище;

- на всеки ученик с нарушение на способността за учене се осигури образец, който да му служи като пряка нагледна опора и ориентир в работата;

- критерият успех в работата на всяко дете с нарушение на способността за учене да е близостта] до представения образец - и като процес, и като резултат.

Контингент на изследването - деца/лица със специални образователни потребности (СОП).

В настоящата работа изследваните деца/лица са седем – три момичета и четири момчета. Техният възрастов диапазон варира от 6 до 19 години. Децата с диагноза умствена изостаналост са три (на шест, на осем и на десет години), като степента варира от умерена до тежка умствена изостаналост. Децата/лицата с диагноза детска церебрална парализа са две (едно дете на дванадесет и едно лице на деветнадесет години), като и при двамата се наблюдава спастична квадрипареза. В настоящото изследване участваха още дете с детски аутизъм (на дванадесет години) и дете със синдром на Даун (на девет години).

В първата диаграма е представено тяхното разделение по възраст. **(Диаграма 1)**

Диаграма 1

Диаграма 2. Разпределение по пол

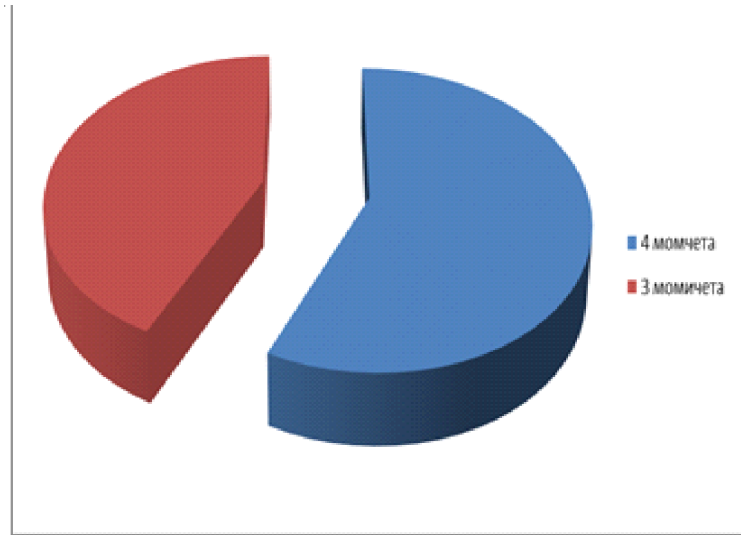

На втората диаграма се вижда разпределението на децата/лицата според техния пол: колко момчета и колко момичета са изследвани.

От Диаграма 3 става ясно съотношението на деца/лица и разграничаването на техните диагнози. **(Диаграма 3)**

Диаграма 3

Методика на изследването

Настоящето изследване се проведе в два последователни месеца (октомври и ноември, 2015 година), като през *месец октомври* се осъществяваше всеки вторник и четвъртък в продължение на четири седмици, а през *месец ноември* - всеки понеделник и петък отново в продължение на четири последователни седмици.

През месец октомври се проведе ***първата част*** *на експеримента. На децата/лицата бе поставена задача да изработят модел по предварително зададена нагледна опора.*

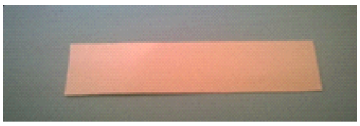

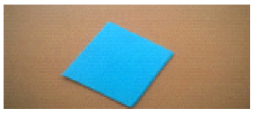

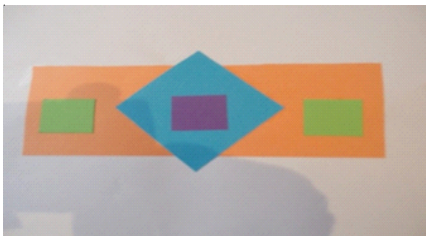

Поставената задача включваше подредбата на няколко геометрични фигури с различни цветове, които, обединявайки се в единство, изграждат модел от пет елемента (оранжев правоъгълник с размери 15/5 см; син квадрат с размери 5/5 см; два зелени квадрата и един лилав с размери 2/2 см)

Втората част на емпиричното проучване се проведе през *месец ноември.* Поставената задача изискваше творчество и самостоятелност от страна на изследваната група деца/лица. ***От хаотично пръснати елементи пред тях, бе поставена инструкция за подредба на модел, съобразен изцяло с техните желания и преценка.***

Елементите **наброяваха приблизително 500, различни по форма и цвят:**

- кръгчета с различен диаметър - оранжеви, жълти, светло- и тъмнозелени;

- квадрати с размер 2/2 см в различни цветове - син, лилав, оранжев, розов;

- разностранни триъгълници в жълт, тъмно- и светлозелен цвят;

- квадрати с размер 5/5 см с червен, зелен и жълт цвят;

- правоъгълници с размери 15/5 см в жълт и розов цвят.

Процедура на изследването

Изследването беше проведено в два последователни месеца в спокойна за децата/лицата атмосфера. През *месец октомври* се осъществяваше всеки *вторник и четвъртък* в продължение на четири седмици, а през месец *ноември* - всеки *понеделник и петък* отново в продължение на четири последователни седмици. На всички бяха дадени еднакви минути за работа, напътствия и подробни обяснения какво се изисква от тях. Всяко дете/лице получи по един бял лист хартия (с размери 15/22 см), необходимите елементи и по 40 минути за работа. Въпреки спокойната атмосфера, за месец октомври бяха наблюдавани 15 отказа от работа при 4 от децата. За месец ноември не бе отбелязан отказ или нежелание за изпълнение на поставената задача. При три от децата се наблюдаваше сериозно безпокойство, тревожност, липса на концентрация, дори агресивно поведение. Вследствие на това се наложи те да бъдат успокоявани и поощрявани, за да продължи работата с тях безпроблемно.

Резултати от първата част на емпиричното проучване

Емпиричното проучване беше проведено през месец октомври. По поставената задача на децата/лицата - да изработят модел по предварително зададена нагледна опора, бяха отчетени следните данни:

И. Р. на 6 години, М, с водещо състояние „Умствена изостаналост“.

И. беше видимо спокоен, позитивен и с желание се включи в целия процес. Не бяха отбелязани прояви на агресия или автоагресия по време на дейността. Имаше един отказ от работа, отбелязан на 29.10.2015 год. (четвъртък). За периода бе характерно изявеното желание на детето за работа с определена геометрична фигура - квадрат, която залепваше на

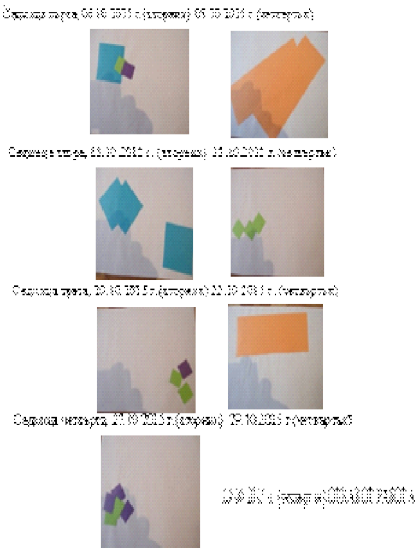

избирателни места из целия лист (най-често фигурите бяха струпани в един от двата ъгъла на листа). Не бе наблюдавано предпочитание към определен цвят. Често срещана особеност в поведението на И. бяха прояви спонтанен смях и/или неконтролируем плач.

Г.М. на 8 години, Ж, с водещо състояние „Локализирана идиопатична епилепсия. Умерена умствена изостаналост“.

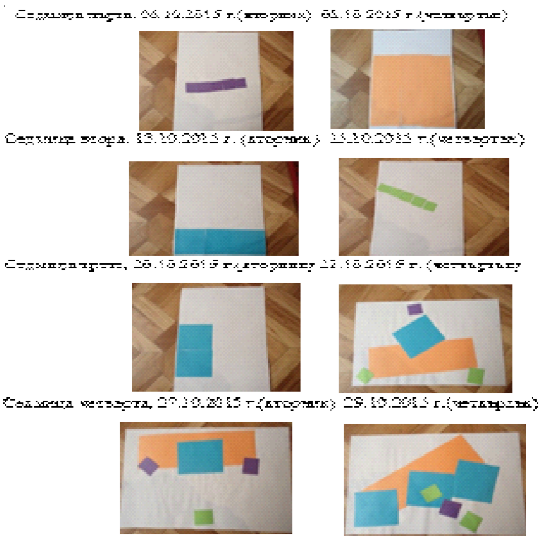

Не бяха наблюдавани откази от дейност. Характерно за периода беше първоначалното не-желание за работа. През първите седмици детето подреждаше еднотипни елементи с еднакъв цвят и форма в колонки или редички. В последните седмици Г. започна да създава модел, близък до поставения, и проявяваше по-добра концентрация и старание. По време на занятията бе спокойна и позитивна.

*Р.Я. на 10 години,Ж, с водещо състояние „Синдром на Даун“*Не се наблюдаваше отказ. Детето работеше с желание. Имаше високо ниво на разбиране. Много добро манипулиране с дидактичния материал. Почти пълно пресъздаване на предоставената нагледна опора. Правилно разположение в рамките на листа и правилна подредба на елементите. Спазване на последователността в тяхното залепване. Някъде се наблюдаваше размяна

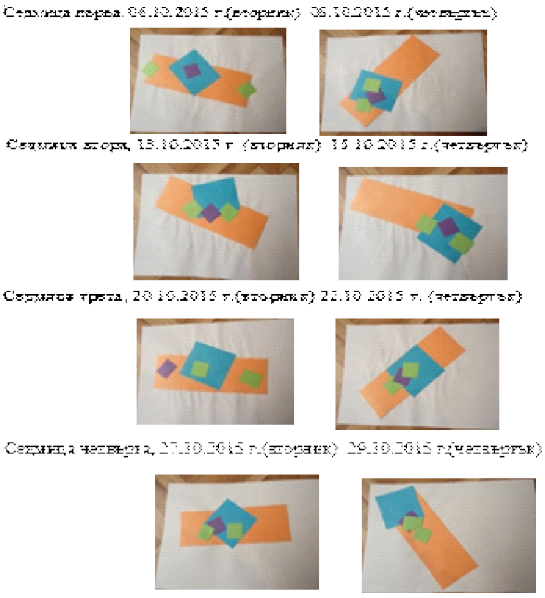

на местата на елементите и/или изпускане на един от тях. Добро цялостно справяне с поставената задача. Високо ниво на подражание.

Б.К. на 10 години, М с водещо състояние „Тежка умствена изостаналост“. Бяха наблюдавани пет отказа от работа (06.10.2015 г. вторник, 20.10.2015 г. вторник , 22.10.2015 г. четвъртък, 27.10.2015 г. вторник, 29.10.2015 г. четвъртък). Детето работи с нежелание. Често биваше неспокойно и отнесено. Залепя избирателно елементите. Няма предпочитания към дадена форма или цвят. Забелязва се предпочитание към елементите с голяма форма в четвъртък. Не успява да направи модел, сходен на поставения.

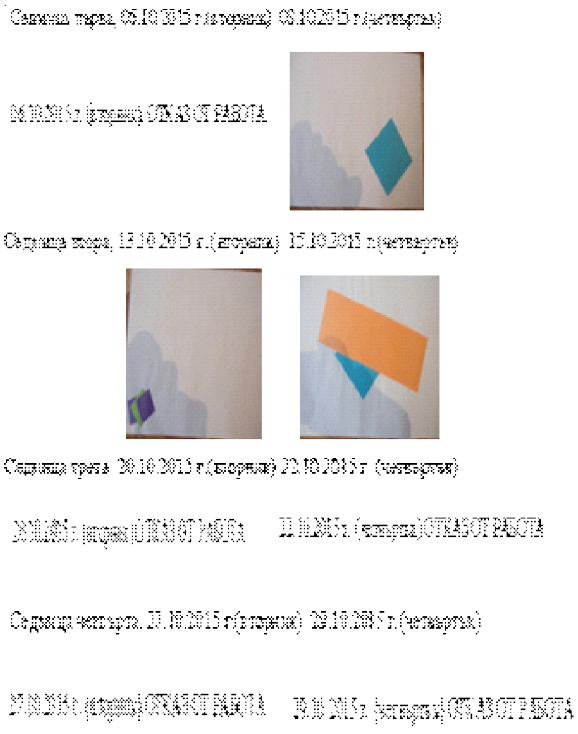

М.Б. на 12 години, М с водещо състояние „Детски аутизъм“. Нямаше откази от работа. Наблюдаваше се добро ниво на подредба посредством нагледна опора. Като характерно за периода беше отбелязано изпускането на един или повече елемента. Детето бе спокойно и позитивно.

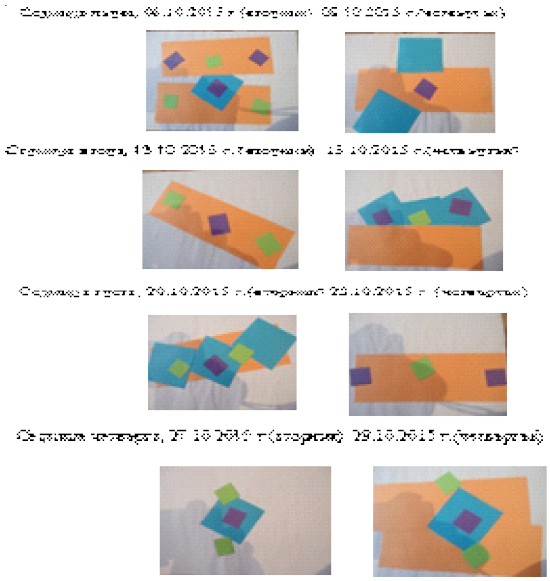

С.Д. на 12 години, @&с водещо състояние „ Детска церебрална парализа, спастична квадрипареза“.

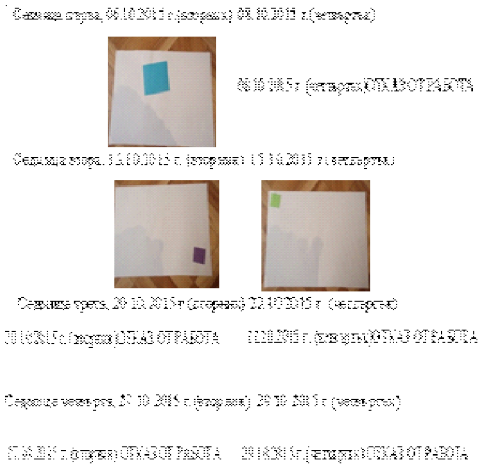

За разглеждания период бяха наблюдавани четири отказа от работа. (08.10.2015 г. четвъртък, 15.10.2015 г. четвъртък, 27.10.2015 г. вторник, 29.10.2015 г. четвъртък). Поради недобре развитата си фина и груба моторика детето трудно борави с по-малките детайли и тяхното моделиране. Наблюдаваше се ниско ниво на разбиране. С. избирателно поставяше произволно избран елемент върху листа. Не бе отбелязано предпочитание към отделена геометрична фигура, цвят и/или форма.

А.К. на 19 години, М, водещо състояние „ Спастична церебрална парализа, умствена изостаналост“.

За изминалия период бяха отбелязани пет отказа от работа (08.10.2015 г. четвъртък, 20.10.2015 г. вторник, 22.10.2015 г. четвъртък, 27.10.2015 г. вторник, 29.10.2015 г. четвъртък). Беше отчетено ниско ниво на разбиране и невъзможност за изготвяне на колаж. В по-голяма част от времето на занятията А. бе

неспокоен и отнесен. През трите дни от месеца, през които работи, . използваше единствено фигурата квадрат, която хаотично залепяше на избрано от него място на листа. А. има пет отказа от работа. Характерно за тези дни бе изявеното му желание да скъса листите и да захвърли елементите, които му се предоставят. Показваше разбиране, че се изисква от него да направи колаж, еднакъв с показания. Чрез действията си обаче даваше да се разбере, че не желае да работи по подражание.

Втората част от емпиричното проучване също бе с продължителност четири последователни седмици. То беше проведено през месец ноември - всеки понеделник и петък. На децата/лицата се предоставиха еднакви минути за работа, напътствия и подробни обяснения какво се изисква от тях. Беше им поставена задача, която изискваше творчество и самостоятелност. От хаотично пръснати елементи пред тях трябваше да подредят модел,съобразен изцяло с предпочитанията и с преценката им.

Месец ноември се характеризираше с желание за работа и старание при изпълнението й. Работната атмосфера бе спокойна. Не се отбелязаха агресивни прояви.Не бе отчетен отказ от дейност. Всички от групата бяха старателни и прецизни при изпълнение на задачата. Наблюдаваше се силен ентусиазъм и позитивизъм. Вземайки се под внимание спецификата в състоянието на всяко дете/лице, беше отбелязано максимално старание и внимателна подредба на избраните елементи.

И. Р. на 6 години, М с водещо състояние „Умствена изостаналост“. Детето работеше с желание. Не бе отчетен отказ от работа. Характерно за периода бе изявеното предпочитание на И. към колаж, наситен с дребни елементи в понеделник (често биваха един или два, хаотично разположени в листа). Предпочитанията на детето към елементи с по-голям размер намериха своето проявление през

петъчните дни, през целия месец, като се наблюдаваше запълване на цялата повърхност на листа с тях. И. бе спокоен и позитивен при работата. С интерес насочваше вниманието си към изучаване чрез допир на повечето фигури, преди да ги залепи на листа. Не бе отчетен интерес към конкретен елемент.

Г.М. на 8 години, Ж с водещо състояние „Локализирана идиопатична епилепсия. Умерена умствена изостаналост“. През целия период детето показваше старание и желание за работа. Характерно бе педантичното подреждане на геометричните фигури по цвят, форма и размер в колонки и редички. Г. работеше с ентусиазъм и внимателно напасваше всеки елемент в рамките на листа.

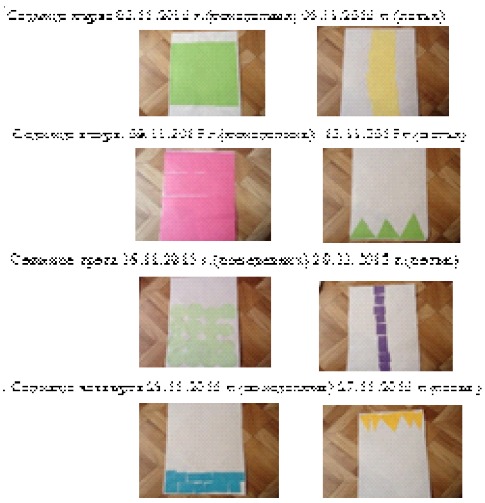

Р.Я. на 10 години,Ж с водещо състояние „Синдром на Даун“.

Детето работеше с голям интерес и желание. Вложи творчество при изпълнението на поставената задача. Наблюдаваше се ритмичност при подредбата на елементите. Не бе отчетено предпочитание към конкретна форма, цвят и големина. При два от колажите се забелязва пресъздаване на елементи

от заобикалящата действителност (на 06.11.2015 г. –човешка фигура; на 27.11.2015 г. – слънце). Съобразително е подбирала всеки детайл. При изработване на слънцето от 27.11.2015 г. наблюдаваме умело подреждане на 9 жълти триъгълника, символизиращи лъчите на слънцето. При изработването на човешката фигура от 06.11.2015 г. Р. се е съобразила с характерните особености на човешкото тяло и е използвала подходящи елементи - кръг за глава, триъгълници за ръце и правоъгълник, залепен вертикално, за торс.

Б.К. на 10 години, М с водещо състояние „Тежка умствена изостаналост“. Характерно за периода бе позитивното отношение на Б. към работата. Детето бе спокойно, видимо уравновесено и позитивно. Не бе отбелязан нито един ден с отказ от работа. През целия месец използваше само квадрати с различен цвят и големина. Винаги с желание пристъпваше към работа. Не бяха отчетени прояви на агресия и автоагресия.

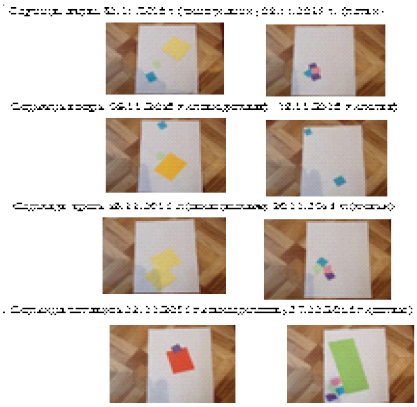

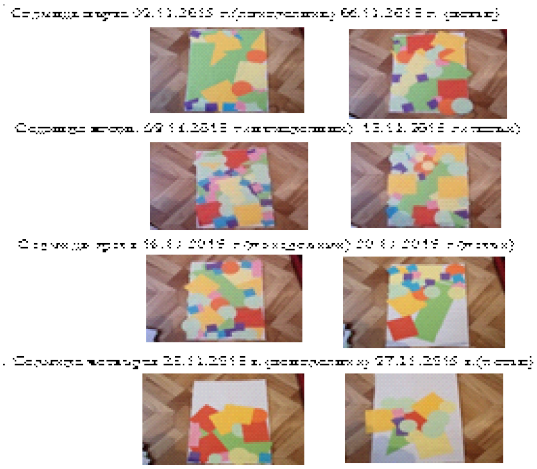

М.Б. на 12 години, М с водещо състояние „Детски аутизъм“. За разглеждания месец не бе отбелязан нито един отказ от работа. Характерни за периода са многоцветните, наситени апликации, изпълнени с много фигури и елементи. М. работи с желание и внимателно подрежда елементите върху белия лист.

С.Д. на 12 години, Ж с водещо състояние „ Детска церебрална парализа, спастична *квадрипареза“. Няма* отбелязан отказ от работа. Елементите биваха произволно избрани и залепени хаотично върху листа. Не се наблюдаваше предпочитание по отношение на форма, цвят и големина. С. през целия месец беше позитивна и по време на работата общуваше посредством поглед и усмивка.

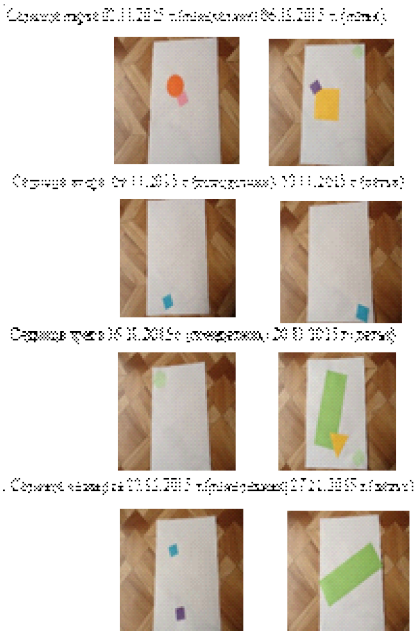

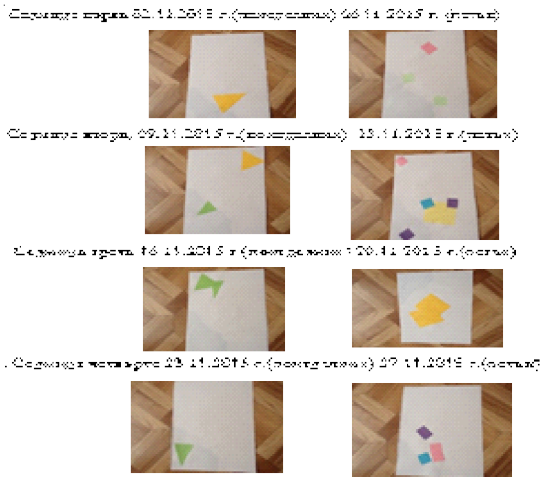

А.К. на 19 години, М с водещо състояние „ Спастична церебрална парализа, умствена изостаналост“. През периода А. бе видимо спокоен. Не бе отбелязан ден, в който не работи. Показваше предпочитания към определени геометрични фигури в определени дни. Всеки понеделник А. работеше само с триъгълници, а всеки петък - с квадрати, като старателно ги намираше измежду всички други предоставени елементи. А. не показваше предпочитания към определен цвят.

Количествен анализ за месец октомври

Поставената задача за първата част на емпиричното проучване включваше подредбата на няколко геометрични фигури с различни цветове, които, обединявайки се в единство, изграждат модел от пет елемента (оранжев правоъгълник с размери 15/5 см; син квадрат с размери 5/5 см; два зелени квадрата и един лилав с размери 2/2 см). Забелязва се тенденция за предпочитание към използване на зелени квадрати - 43%, последвани от употребата на син квадрат - 32 % и оранжевите правоъгълници - 24 %. Само 1% се заема от употребата на лилав квадрат. Диаграма 5 предоставя таблично обработените данни за точния брой на използваните елементи *общо* за всички седем деца/лица. **(Диаграма 4)**

Диаграма 4

Информацията по-долу обхваща индивидуалното разпределението за всяко дете/лице в проценти и брой използвани фигури.

И. Р. на 6 години, В& с водещо състояние „ Умствена изостаналост“.

Диаграма 5

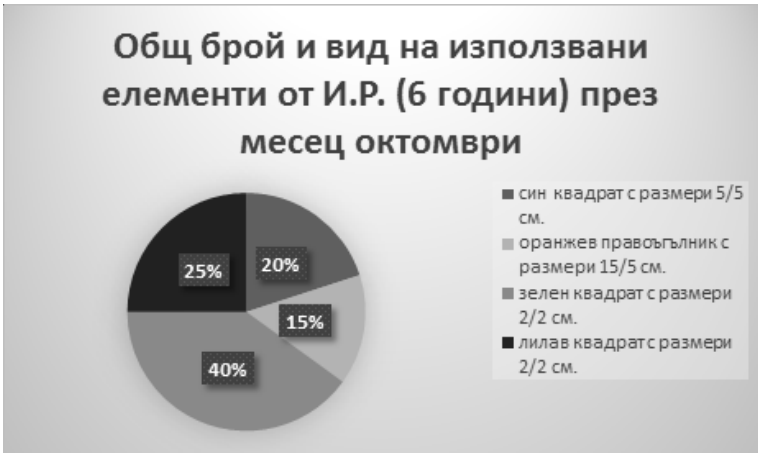

При И. се наблюдаваше използване предимно на зелени квадрати - 8, което е цели 40 %, последвани от 5 лилави квадрати (25%); 4 сини квадрата (20%) и 3 оранжеви правоъгълника (15 %). **(Диаграма 5)**

Г.М. на 8 години, Ж с водещо състояние „Локализирана идиопатична епилепсия. Умерена умствена изостаналост“.

При Г. се наблюдаваше отново използване предимно на зелени квадрати- общо 10, което е 29 %. Също 10 бяха и сините квадрати (28 %). Имаше още 9 лилави квадрата (26%) и 6 оранжеви правоъгълника (17 %).

Диаграма 6

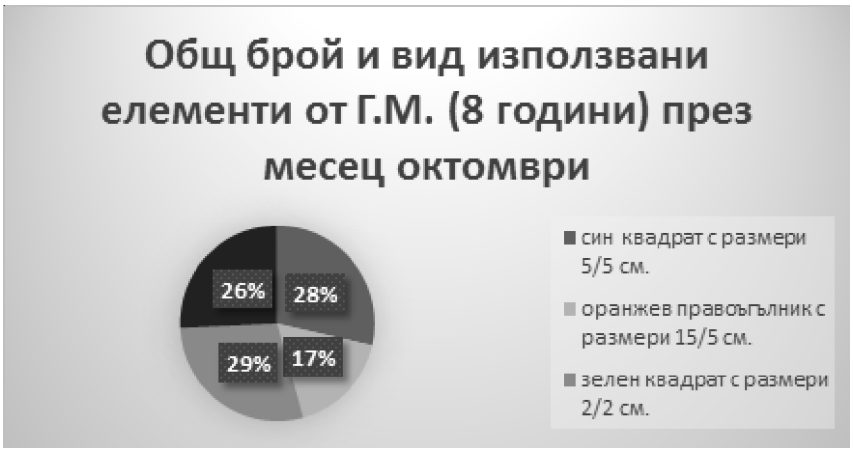

Р.Я. на 10 години,Ж с водещо състояние „Синдром на Даун“.

При Р. се наблюдаваше отново използване предимно на зелени квадрати - общо 16, което е 40 %. По 8 броя имаше от всички други елементи: 8 сини квадрата (20 %), 8 лилави квадрата (20%) и 8 оранжеви правоъгълника (20 %).

Диаграма 7

Б.К. на 10 години, М с водещо състояние „Тежка умствена изостаналост“. Използваните елементи от Б. са общо шест: по 2 сини квадрата (33 %) и 2 лилави квадрата (33%); 1 зелен квадрат (17 %) и 1 оранжев правоъгълник (17 %).

Диаграма 8

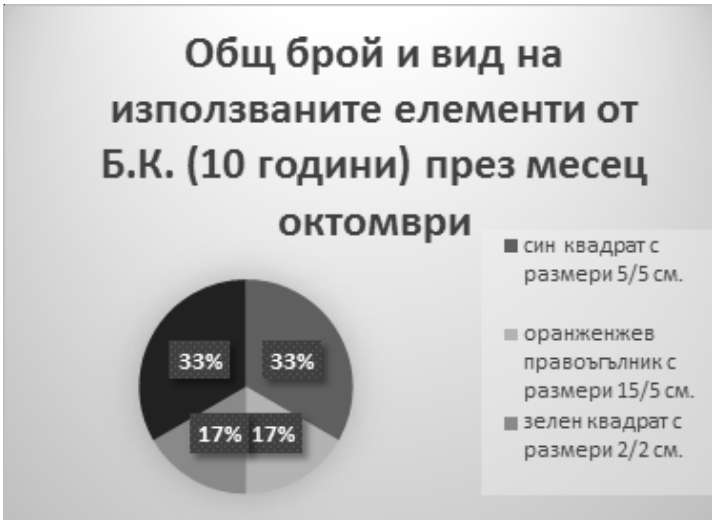

М.Б. на 12 години, ВМс водещо състояние „Детски аутизъм“. При М. се наблюдаваше използване предимно на зелени квадрати - общо 13, което е 29 %; 12 лилави квадрата (27%); 11 сини квадратаи (24 %) и 9 оранжеви правоъгълника (20 %).

Диаграма 9

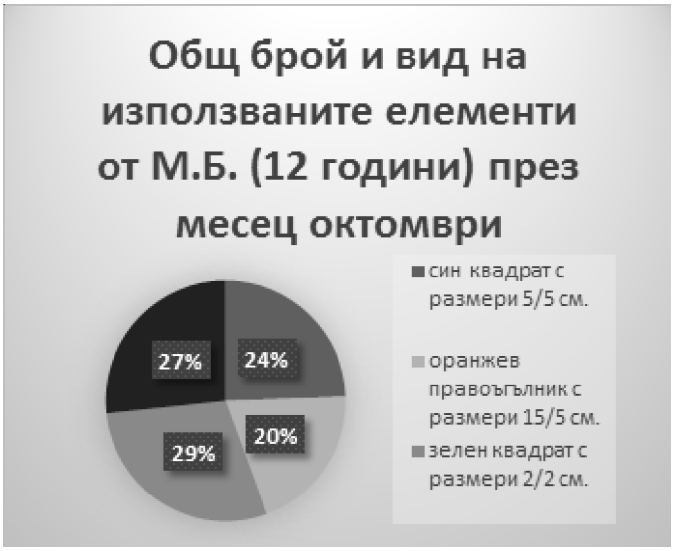

С.Д. на 12 години, Ж с водещо състояние „ Детска церебрална парализа, спастична квадрипареза“. При С. се наблюдаваше отново използване предимно на зелени квадрати- общо 2, което е 40 %, и по

един елемент от другите фигури: 1 лилав квадрат (20%); 1 син квадрат (20 %) и 1 оранжев правоъгълник (20 %).

Диаграма 10

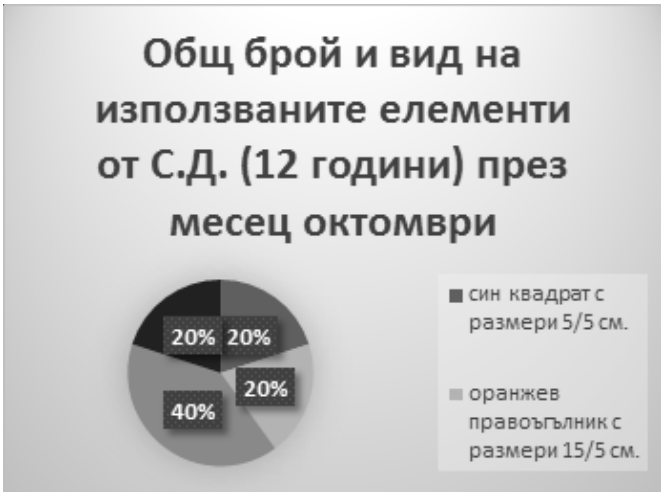

А.К. на 19 години, М с водещо състояние „ Спастична церебрална парализа, умствена изостаналост“. При А. броят на използваните елементи е само три: 1 зелен квадрат (33 %), 1 син квадрат (34 %), 1 лилав квадрат (33%) . Нямаше употреба на оранжеви **правоъгълници (0 %).**

Диаграма 11

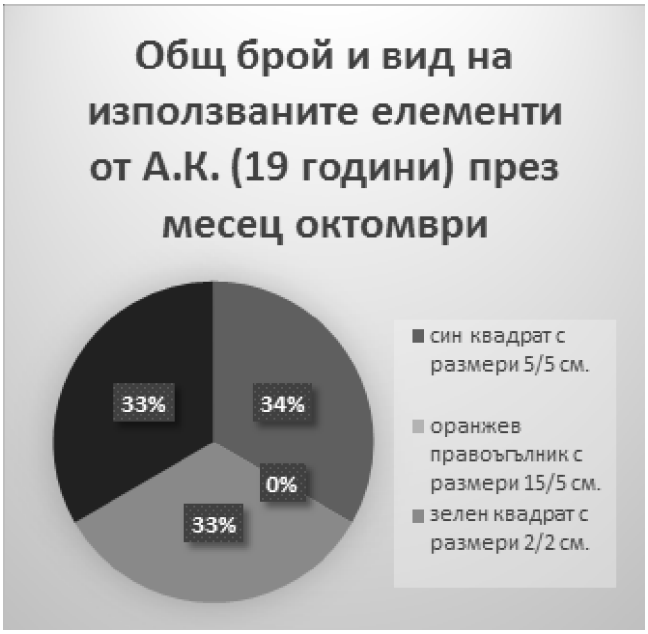

Количествен анализ за месец ноември

Поставената задача за втората част на емпиричното проучване изискваше творчество и самостоятелност от страна на изследваната група

деца/лица. От хаотично пръснати елементи пред тях трябваше да подредят модел, съобразно с желанията и преценката си. На децата/лицата се предоставиха еднакви минути за работа, напътствия и подробни обяснения какво се изисква от тях. Елементите наброяваха приблизително 500, различни по форма и цвят (оранжеви, жълти, светло- и тъмнозелени кръгчета с различен диаметър; квадрати с размер 2/2 см в различни цветове - син, лилав, оранжев и розов цвят; разностранни триъгълници в жълт, тъмно- и светлозелен цвят; квадрати с размер 5/5 см с червен, зелен и жълт цвят; правоъгълници с размери 15/5 см в жълт и розов цвят). За разглеждания период не бе отчетен отказ от работа. Забеляза се тенденция за предпочитание към използване на квадрати с размер 2/2 см, като общият им брой е 186 или 44% от всички фигури, последвани от употребата на кръгчета - 93 или 22 %. Броят на триъгълниците е 64 - 15 %. Квадратите с размер 5/5 см са използвани от всички деца/лица 55 пъти или 13 %; само 6% са правоъгълниците с размер 15/5 см. Общо използваните фигури са 28 броя.

Диаграма 12

Информацията по-долу обхваща **индивидуалното разпределението за всяко дете/лице в проценти и брой използвани фигури.**

И. Р. на 6 години, В& с водещо състояние „Умствена изостаналост“.

Диаграма 13

При И. се наблюдаваше използване предимно на квадрати с размер 2/2 см - 8, което е 32 %, последвани от 6 правоъгълника с размер 15/5 см (24%); 5 кръгчета (20%) и по 3 триъгълника (12%) и 3 квадрата с размер 5/ 5 см (12%).

Г.М. на 8 години, Ж с водещо състояние „Локализирана идиопатична епилепсия. Умерена умствена изостаналост“.

Диаграма 14

При Г. се наблюдаваше отново използване предимно на квадрати с размер 2/2 см - 23, което е цели 39%, последвано от 17 кръгчета (29%), 8 триъгълника (13%), 7 правоъгълника с размер 15/5 см (12%) и 4 квадрата с размер 5/5 см (7%).

Р.Я. на 10 години, Ж с водещо състояние „Синдром на Даун“.

Диаграма 15

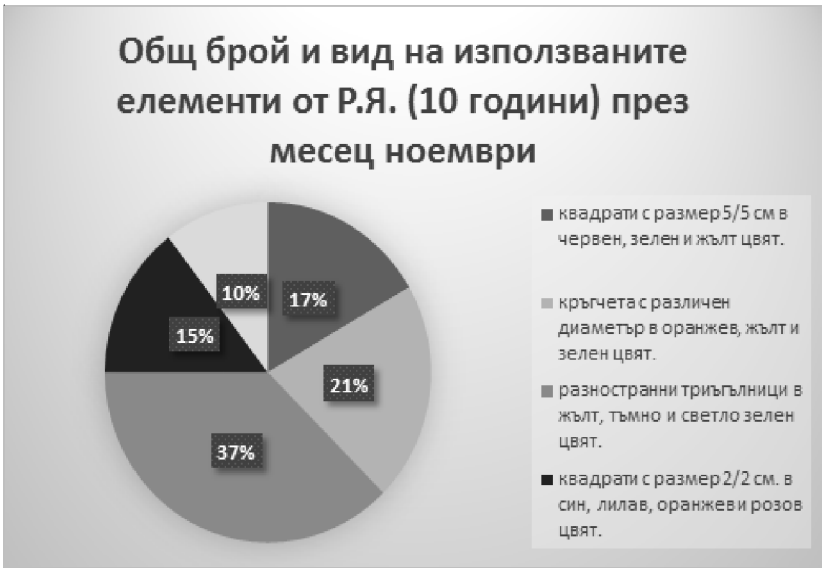

При Р. бе отбелязана тенденция за употреба предимно на триъгълници – 18 броя, което представлява 37% от всички елементи, последвана от 10 кръгчета (21%), 8 квадрата с размер 5/5 см (17%), 7 квадрата с размер 2/2 см (15%) и 5 правоъгълника с размер 15/5 см (10%).

Б.К. на 10 години, В& с водещо състояние „Тежка умствена изостаналост“.

Диаграма 16

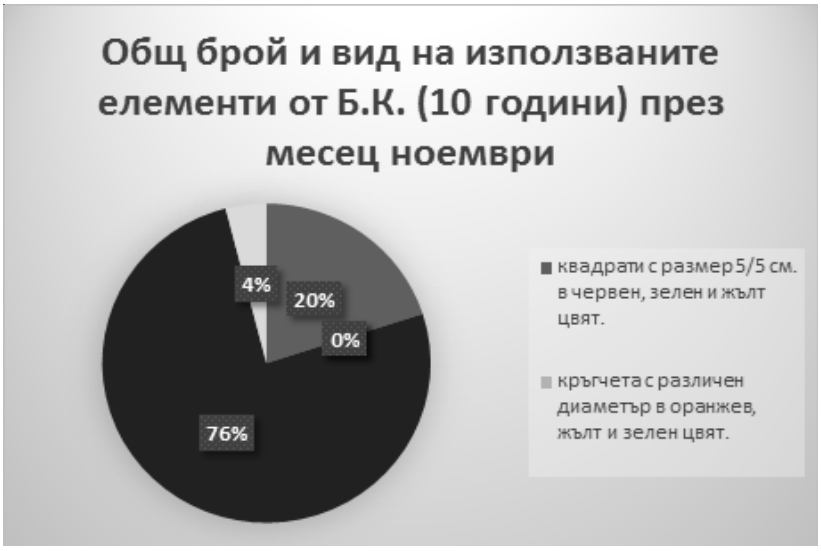

През месец ноември Б. използваше предимно квадрати с размер 2/2 см - общо 19, което е 76% от броя на всички елементи. На второ място бе отбелязана тенденция за употреба на квадрати с размер 5/5 см - 5 броя (20%), 1 правоъгълник с размер 15/5 см (4%). Използване на триъгълници (0%) и кръгчета (0%) при Б. не бе отчетено.

М.Б. на 12 години, М с водещо състояние „Детски аутизъм“.

Диаграма 17

При М. наблюдавахме тенденция за употреба на голям брой елементи - общо 235, от които 110 броя квадрати с размер 2/2 см (или 47%). На второ място се отбеляза употребата на кръгчета - 59 броя (25%), последвани от квадрати с размер 5/5 см - 31 (13%), триъгълници 28 броя (12%) и правоъгълници с размер 15/5 см (3%).

Диаграма 18

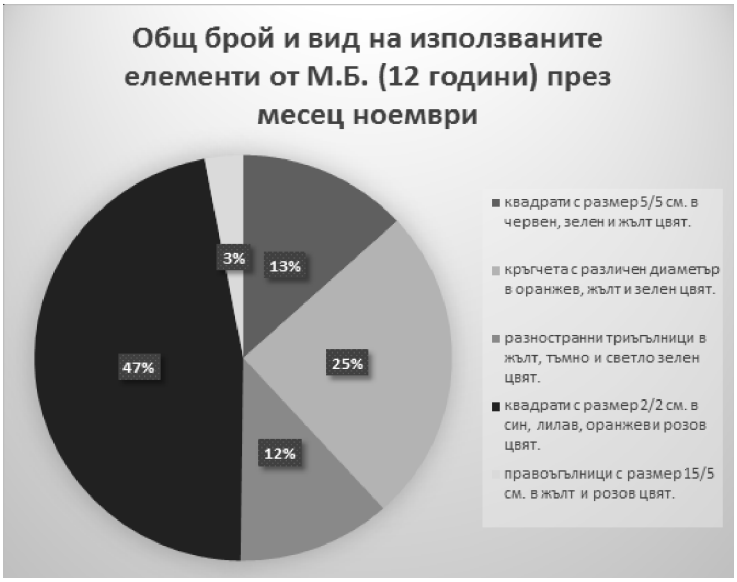

През месец ноември С. използваше предимно квадрати с размер 2/2 см - общо 8, което е 57% от броя на всички елементи. На второ място бе отбелязана тенденция за употреба на правоъгълници с размер 15/5 см - 2 броя (14%) и отново 2 броя кръгчета (15%). По един елемент бяха използваните квадрат с размер 5/5 см (7%) и триъгълник (7%).

А.К. на 19 години, М с водещо състояние „ Спастична церебрална парализа, умствена изостаналост“.

Диаграма 19

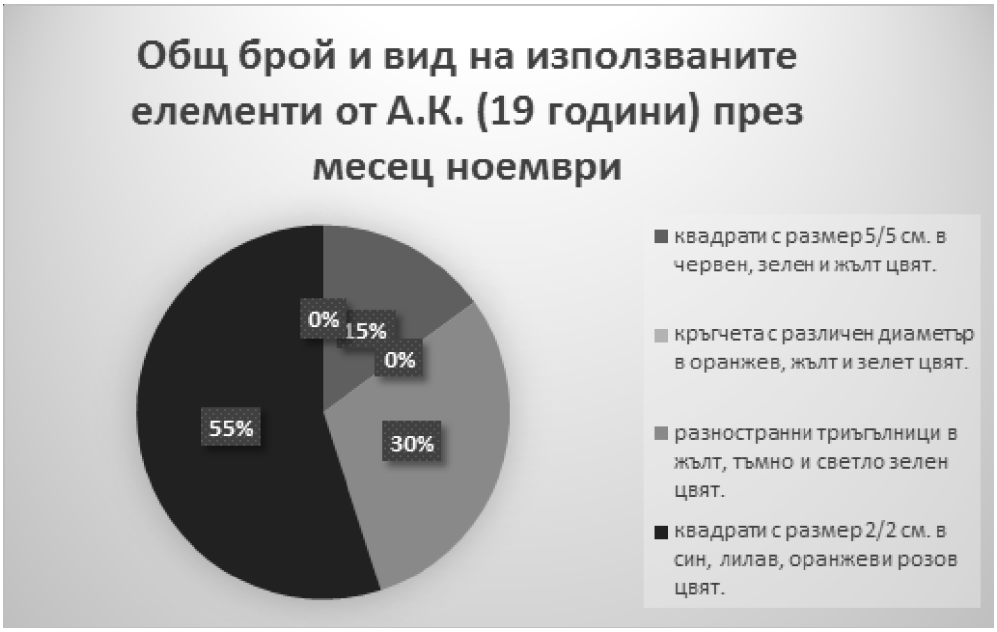

При А. се наблюдаваше предпочитание към употребата основно на квадрати с размер 2/2 см - общо 11 броя или 55%. Шест броя бяха използваните триъгълници (30%) и 3 броя квадратите с размер 5/5 см (15%). Не бе отчетена употреба на кръгчета (0%) и на правоъгълници с размер 15/5 см (0%).

Проведеното проучване доведе до заключение, отхвърлящо поставената първоначално хипотеза, като получените данни говорят за:

Първо.Повишаването на мотивацията и желанието за работа при изследваната група деца/лица е пряко обвързана с предоставеното им право за творчески избор. Препоръчително е оптимизирането на методическия подход на ресурсния учител/специалния педагог да се основава на изначалния творчески порив при лицата със специални образователни потребности.

Работата, основавана на инструкцията по образец, регламентирана в учебната програма по домашен бит и техника за началното училище, води до занижени нива на мотивация, до откази от работа и по-ниска концентрация в изследваната група.

Второ. Предоставянето на образец или пряка нагледна опора не е основният и движещ фактор за децата/лицата със СОП. Изследваната група изяви потребност от предоставянето на право за личен избор при боравене с елементи и възможност за раздвижена композиция, съобразена с емоционалното състояние и гледната точна на всеки.

Прекият нагледен ориентир рамкира работата на лицата, което води до понижаване на тяхната мотивация и до увеличаване на отказите им за работа, до ограничаване на творческия им потенциал, поставянето му в изисквания, които са в противоречие с личната им гледна точка.

Трето. Критерият успех в работата на всяко дете с нарушение на способността за учене е пряко противопоставен на представянето на образец и/или нагледна опора. Успехът и чувството на удовлетвореност от свършеното идват при влагането на творчески елемент и личен „отпечатък“ в работата. Крайният резултат се охарактеризира като „успешен“ за изследваната група само пред месец ноември. Тогава на децата/лицата им бе предоставено поле за работа, необременено от предварителна нагледна опора или модел за подражание. Това допринесе за постигането на по-добрите резултати от работата, за повишената мотивация и нулевия процент на откази от същата. Учениците със специални образователни потребности притежават своята специфика и е необходимо ресурсният учител/ специалният педагог да заложи изцяло именно на тяхната различност.

При правилните условия тази специфика позволява те да разгърнат напълно потенциала и заложбите си. Лицата с нарушение на способността за учене работят със свое темпо и лична гледна точка. Тяхната мотивация спада стремително при работа по предварително поставена нагледна опора, което е напълно разбираемо. Неразбираема обаче остава масовата практика на специалните педагози, които залагат на рамкираната работа по предварително подготвен образец.

Освен да правят опити за наподобяване, лицата със специални потребности биват лишени от всяка друга алтернатива и възможност. Това води до силен спад в положителните резултати за сметка на отрицателните, до застой и занижена мотивация, съответно и до липса на положителна статистика. Децата със СОП не са просто данни, таблично изброени в научен труд....Те са реални, прекрасни, различни, нашите деца…. Качественото образование предполага непрекъснато надграждане на знания и умения с оглед на максималното развитие на потенциала на всяко дете и възможността за неговата пълноценна социална реализация. Образованието трябва да позволи развиване на заложеното у всяко дете.

В този ред на мисли, от настоящото изследване могат да бъдат изведени следните изводи:

1.Изследваната група показа повишаване на мотивацията и желанието за работа, когато поставената задача беше пряко обвързана с правото на творческа свобода.

2. Предлагането на образец или пряка нагледна опора не е основният и движещ фактор за децата/лицата със СОП. Изследваната група изяви потребност от предоставянето на право за личен избор при боравене с елементи и възможност за раздвижена композиция, съобразена с емоционалното състояние и гледната точна на всеки.

3. Критерият успех в работата на всяко дете с нарушение на способността за учене е пряко противопоставен на представянето на образец и/или нагледна опора.

4. Успехът и чувството на удовлетвореност от свършеното идват при влагането на творчески елемент и личен „отпечатък“ в работата.

5. Лицата с нарушение на способността за учене работят със свое темпо и лична гледна точка. Тяхната мотивация спада стремително при работа по предварително поставена нагледна опора.

ПРЕПОРЪКИ

Препоръчително е оптимизирането на методическия подход на ресурсния учител/специалния педагог да се основава на изначалния творчески порив при лицата със специални образователни потребности. Работата, основавана на инструкцията по образец, регламентирана в учебната програма по домашен бит и техника за началното училище, води до занижени нива на мотивация, до откази от работа и по-ниска концентрация. Учениците със специални образователни потребности притежават своята специфика и е необходимо ресурсният учител или специалният педагог да заложи изцяло именно на тяхната различност.

При правилните условия тази специфика позволява на лицата с нарушение на способността за учене да разгърнат напълно потенциала и заложбите си. Те работят със свое темпо и лична гледна точка. Тяхната мотивация спада стремително при работа по предварително поставена нагледна опора. Във всеки етап от човешкото развитие трябва да се създават условия за цялостно формиране на личността и за максимално използване на възрастовия потенциал, независимо от дефицитите, които детето със СОП има. Динамиката на обществения живот и многообразието на житейските ситуации, в които то ще попадне, са непредсказуеми. Затова най-голямата помощ от страна на специалистите би била формирането на умения, които да му осигурят по-голяма способност да се адаптира в различни ситуации.

Специалистите – възпитатели, педагози, специални педагози, психолози трябва да се стремят да изградят компетентност у децатасъс СОП, която да им помага да се ориентират в обкръжаващата среда и да се справят самостоятелно с възникнали проблеми от различен характер. Да

създават у тях положително отношение към работата, да повишават мотивацията и желанието им за взаимодействие със заобикалящата ги среда. Детето се развива и овладява разнообразни действия, характерни за хората. То по силата на обстоятелствата попада в определена социална среда с функциониращи национални традиции. Тази среда се явява важен фактор за цялостното му развитие. Отношението на възрастните формира у детето специфични човешки чувства и ценности. Задачата за формиране на хармонична личност се състои не в ориентиране към обезценяване на детето, а в проява на взискателност към него и подпомагането му към по-добро емоционално-социално развитие. Превръщането на детето в личност се състои в това то да има възможност и да изпитва необходимост да се реализира като такава в обществото. Личността се развива, като става част от обществените отношения чрез възпитание и усвояване на основите на материалната и духовната култура. Детето формира лична позиция в рамките на обществените условия чрез отношенията си с другите хора. То опознава себе си чрез значимите за него хора, защото именно те се явяват носители на обществените отношения. Изграждането на личността зависи и от условията на живот и възпитание, под влиянието на които се усвоява общественият опит.

Заключение

С изследването изяснихме няколко основни аспекта от работата на ресурсния учител/специален педагог при формирането и усъвършенстването на уменията за конструиране, моделиране и изработване на изделия от учениците със СОП в различни възрастови групи. Проведеното проучване доведе до заключение, отхвърлящо поставената първоначално хипотеза!

ЛИТЕРАТУРА

1.Ангушев,Г., Д.Левтерова. Проблеми на специалната педагогика. Софи-Р, 1996

2.Беспалко, В. Основи на теорията на педагогическите системи/ проблеми и методи на психолого-педагогическото осигуряване на техническите обучаващи системи. София: Народна просвета, 1982

3.Богданова, М. Математика в началното училище, 1994

4.Василева, Б. Грешките на учениците, 1992

5.Виноградова, М. Колективната познавателна дейност и възпитанието на учениците. Просвещение, 1977

6.Ганчев, Ив. Обучението по математика. 1985

7.Гайдаров, Т. Влияние на оценката върху личността на ученика. София: Народна просвета, 1978

8.Гражданско сдружение „Алтернатива 55“. Обществото в подкрепа на децата със специални образователни потребности – наръчник. Стара Загора, 2008

9.Гълъбова, Д. Теория и методика на формиране на математически представи у децата в детската градина. Велико Търново: Слово, 2009

10.Денев, Д. Формиране на понятията в учебен процес. София: Народна просвета, 1977

11. Денев, Д. Учебна дейност. София: Народна просвета, 1986

12.Илиева, А. Методика за формиране на математически способности. София, 1988

13.Карагьозов, Ив., В. Кацарска. Ресурсна(специална) педагогика. Велико Търново: Ивис, 2008

14.Караиванова, Сп. Методическо ръководство на класния ръководител. София: Министерство на народната просвета, 1979

15.Коркинова, П. Сравнителна специална педагогика. София: Институт по социална политика и социална работа, 2003

16.Лефтерова, Д. Актуални проблеми на специалното образование. Пловдив, 2002

17.Левин, Ал. За системата на възпитанието. София: Министерство на народната просвета, 1975

18.Ленерт, Г., И. Лахман. Спорт и игри за най-малките. София: Медицина и физкултура, 1989

19.Матанова, В. Диагностика на деца с комуникативни нарушения. Изд. Софи-Р, 1998

20.Матанова, В. Психология на аномалното развитие. Изд. Немезида, 2003

21.Матанова, В. Трудности в овладяването на аритметичните операции у ученици със специални обучителни трудности. В: Специална педагогика, 1998

22.Маджаров, Ал. Общи проблеми на математиката. С., 1993

23.Маджаров, Ал. Математическата подготовка на седемгодишните. С. 1977

24.Манони, М. Изоставащото дете и неговата майка. Център за психосоциална подкрепа,българско пространство за психоанализа, 2006

25.Михайлова, С. Проблеми на предучилищната педагогика. Пловдив: Университетско издателство, 1995

26.Окот, В. Проблемното обучение. София: Народна просвета, 1986.

27.Пиаже, Ж. Психология на интелекта. Месечно научнотеоретично списание „Педагогика“, 1996

28.Петрова, Ел. Предучилищна педагогика. София: Наука и изкуство, 1977

29. Русинова, Ел. Програма за възпитание на детето от две до седем годишна възраст. София: Даниела Убенова, 1993

30.Стоянов, Г. Актуални проблеми на семейното възпитание. София: Народна просвета, 1981

31.Стойкова, Ж. Адаптация. Общуване. Мултидисциплинарни решения. Стара Загора: Контраст, 2008

32.Трифонов, Тр. Психология и производство. София: Профиздат, 1968
33.Узунова, Здр. Математическа подготовка за училище, 1994
34.Цингилев, Т. Взаимоотношенията между учител и ученици. София: Народна просвета, 1981
35.Черпински, Н. Научна организация на педагогическия труд. София: Министерство на народната просвета, 1969
36.Шошева,В. Общуване и педагогическа практика. Пловдив: Макрос 2000, 1997